

THROWING IT ALL AWAY
The Origin and Meaning of Tashlich

Rosh Hashana
Source Materials
Rabbi Efrem Goldberg
reg@brsweb.org

ספר מהרי"ל (מנהגים) הלכות ראש השנה

[ט] אמר מהרי"ל סג"ל מה שנוהגין לילך בר"ה אחר סעודה אצל ימים ונהרות להשליך במצולות ים כל חטאותינו, משום דאיתא במדרש זכר לעקדה שעבר אברהם אבינו בנהר עד צוארו, ואמר הושיעה ה' כי באו מים עד נפש. והוא השטן שנעשה כמו נהר לעכב אותו מן העקדה. ומהרי"ל סג"ל נהג ג"כ להלוך אצל הנהרות. ואמר כשהולכין אל הנהרות ביום טוב אל יוליכו עמהם שום מזון כדי לזרוק אל הדגים שבנהרות להראות להם לשמוח בהן דאית ביה חילול יו"ט. גם אם ידמן לו גוי אצל הנהר אל יקח ממנו לחם להשליך אל הדגים משום דמוקצים הם לישראל משום דמחוסרין צידה, ואין מאכילין ביו"ט אלא לדבר הראוי לו. א"כ הנושא מזון עמו תרתי ריעותא עביד דנושא חוץ לעירוב ומאכיל את המוקצה. וכ"ש כשחל ר"ה בשבת דאין להעשות וכבר כתוב ג"כ לעיל.

RAMA ② דרכי שלח (ס' אקט"ו)

נפש (תהלים סט ב) עכ"ל וכן הוא במנהגים (מהר"א טירנא ר"ה עמ' ק) אלא שהוסיף שרואין דגים חיים ואפשר שהוא לסימן שלא תשלוט בנו עין הרע ונפרה ונרבה כדגים: בירושלמי דראש השנה טן איתא האי מאן דדמיך בדיש שתא דמיך מזליה ולכן נוהרים שלא לישן בראש השנה: (ג) כתב במהרי"ל (הלי ר"ה ס"ו ו-ז עמ' רעז) שצריך לברך תחלה בורא פרי העץ דהוי כדברים הבאים תוך הסעודה שלא מחמת הסעודה ומה שלוקחין תפוח כדי לרמוז על שדה תפוחים הידוע הנרמז במקרא (בראשית כו כז) ראה ריח בני כריח שדה (תענית כט): עכ"ל מהרי"ל:

תקפג (א) וכן כתב הכל בו (ס"י סד כט). וכתב עוד שאוכלין הריאה לפי שהיא מאירה העינים וכן היה נוהג הר"ם ולא היה נוהר לאכול שום ואגוזים ולא שום דבר עכ"ל הכל בו ולא כמקצת שנוהרים לאכול אגוזים בראש השנה ואומרים דאגוז בגימטריא חטא ובמהרי"ל (הלי שופר ס"י ב עמ' רפז) דיש לזהר בהן משום דמוציאין כיחה וניעה ומבטלין התפלה: (ב) כתב מהרי"ל (הלי ר"ה ס"י ט עמ' רעז) שנוהגים לילך אל הנהר ולומר תשוב תרחמנו וגו' משום דאיתא במדרש (ילקוט וירא צט) זכר לעקדה שעבר אברהם במים עד צוארו ואמר הושיעה ה' כי באו מים עד

RAMA ③ כ"ט

כדבש (טור) ואומרים (ג) [ג] (ד) יתקדש עלינו (ה) שנה מתוקה (אבודרהם), וכן נוהגין. ויש אוכלים רמונים ואומרים נרבה זכות פרמון. ונוהגין לאכל פֶּשֶׁר (ג) שֶׁמֶן וְכֵל מִיַּי מִתִּיקָה (מרדכי דיומא): ב יאוכלים (ו) ראש (ד) פֶּשֶׁר (ז) לומר נקה לראש ולא לזנב יזכר לאילו של יצחק: הגה יש מדקדקים שלא לאכל אגוזים, שאגוז בגימטריא יטא (ק); ועוד, שהן מרבים (ס) פיתה וניעה ומבטלים התפלה (מהרי"ל). והולכין אל (י) [י] (ח) הנקר לומר פסוק ותשליך במקלות ים כל חטאתינו וגו' (מנהגים), וגם נוהגים (ט) שלא (י) לישן ביום ראש השנה (ירושלמי), ומנהג נכון הוא:

SHLAH ④ ש"ה

(ספר השל"ה הקדוש - מסכת ראש השנה - פרק נר מצוה (כג) (20) | מה שנוהגין לילך להנהר לומר הפסוק תשליך במצולות ים חטאותינו כו' (מיכה ז, יט), הוא מנהג ותיקין, באם הוא באופן שזכרתי למעלה שמתעורר בתשובה שלימה בלבו ומשליך מעליו גילוליו, אז נופלים הם במצולות ים? וזה לשון הזוהר בפרשת אמור (ח"ג קא, א), תשליך במצולות ים כל חטאתם, מאן מצולת ים, אלא רחא יקירא הוא, והא אוקמוה, רבי שמעון אמר, כל אינון דאתא מסטרא תקיפא ואתאחדו בינין בישין בכתרים תתאין, כגון עזאזל ביומא דכפורי דאיהו אקרי מצולת ים, כפטא דכספא כד בחנין ליה בנורא, הדא הוא דכתיב (משלי כה, ד), הגו סיגים מכסף, האי מאינון מצולת ים הוא, ומצולת ים אקרי מצולת מההוא ים קדישא מצולת זוהמא דכספא, ועל דא כל אינון חטאים דישראל שדיין לגביה והוא קביל להון וישתארו בבויה. מאי טעמא, בגין דאיהו חטאה. מאי חטאה, גרעינא, ועל דא הוא גרעינא דכלא ונטל גרעינא דגופא ודנפשא. בהאי יומא נחית האי מצולת ים זוהמא דכספא ונטיל זוהמא דגופא, מאן הוא זוהמא דגופא, דא יצר הרע דאקרי מזוהם מנוול. עד כאן לשונו

שער הכוונות - דרושי ראש השנה הקדמה (16)
ענין המנהג שנהגו האשכנזים לילך ביום ראשון דר"ה אחר תפלת המנחה מעט קודם שקיעת החמה אצל הים הגדול או אצל מעיין או באר מים חיים וקורים אותו תשליך הנה הוא מנהג יפה ויותר טוב הוא אם יהיה חוץ לעיר ויעמוד על שפת הים או על שפת הבאר או המעיין ויקרא שם ג"פ של מי אל כמוך כו' תתן אמת ליעקב כו' שבסו' מיכה המורשת שאלו הם בחי' י"ג תיקוני דיקנא עילאה דא"א וצריך שתכוין בפ"י המלו' איך נרמזי' בהם מספר הי"ג ת"ד כנודע והיכן הוא מקום כל תיקו' ותיקו' באיזו מקום מן הפנים העליונים דא"א ע"ד שנתבארו אצלינו בענין ויעבור וי"ג מידות דתפלת שחרית דחול וע"ש ובאד"ר נת' על סדר ה' ה' אל רחום וחנון כו' ואלו הם מי אל כמוך א' נושא עון ב' ועובר על פשע ג' לשארית נחלתו ד' לא החזיק לעד אפו ה' כי חפץ חסד הוא ו' ישוב ירחמנו ז' יכבוש עוונותינו ח' ותשליך במצולות ים כל חטאתם ט' תתן אמת ליעקב י' חסד לאברהם י"א אשר נשבעת לאבותינו י"ב מימי קדם י"ג וכשתאמר ותשליך במצולות ים כל חטאתם תכוין שיושלכו כל חטאתיך ועונותיך וגם המקטרג העליון יושלך במצולות הים העליון כי לסיבה זו הוצרך לאומרו על הים או על המים חיים אבל צריך שתכוין למה שביארנו בדרוש של י"ג מידות בתיקון הט' הנרמז במלת לאלפים וביארתינו בענין היחודים

GRA (6) ארזאל נג

רח שיר של יום א' לר"ה ב' ימים פ"א הרנינו. ואומרים אותו בבקר אחר שיר הכבוד.
רמ לא היה הולך לנהר או לבאר לומר תשליך.

(7) ארזאל (8) ארזאל
RASHI

האי פרפיסא . עליון
נקוד שכתבו בו ובתשובת הגאונים
מלחתי שבעתי חותלות מכפות תמרים
וממלאין אותם עפר וזבל בהמה וכ"כ
או ט"ו יום לפני ר"ה עושין כל אחד
ואחד לשם כל קטן וקטנה שבבית
חורשים לתוכן פול המלרי או
קטניות וקורין לו פורפיסא ולומת
וצערב ר"ה טול כל אחד שלו
ומחזירי סביבות ראשו שבטעם פעמים
ולומת זה תחת זה וזה חליפתי וזה
פמורתי ומשליט לנהר :

(8) ארזאל (9) ארזאל

ספר תקט"ו תפילות - תפילה קעא (24)
אבל מצד היחוד שלך א"א שולט וכן הוא עושה חסד עם הכל, ועושה חסד לאלפים זה תיקון לאלפים שבו תשליך במצולות ים כל חטאתם, שהרי מצד שלו ס"א נשארית שקועה בנוק' דתהומא רבא ואינה יכולה לרדוף אחר הקדושה דכתיב אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים, מצד א"א שהוא גאה על הכל ומשפיל הס"א להשתקע בנוק' דתהומא רבא ועושה חסד לאלפים ודאי ישליך במצולות ים כל חטאתם, מצד שלו ת' תחיה שהרגל שלה טהור הוא והס"א אינה יכולה להתקרב שם, לפיכך אפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסיק שהרי בזמן שהיחוד שלך מתגלה נחש אינו יכול להיות מפריד אלוף, אלא סוס ורוכבו רמה בים, לפיכך אל יתן למוט רגליך זה רגל שיוורד למטה שהוא ת' תחיה ולא ת' תמות, אימתי כשא"א שולט שאין שם שינה, אל ינום שומרך, הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל ודאי, ישראל שלמעלה ע"ק שומר אותו, ליחוד שלך אנחנו מקוים וע"כ לא תתן למוט רגלינו שתהיה עבודה שלנו טהורה לפניך, ונחש שהוא נכרך על עקבה של הת' יאמר בו סוס ורוכבו רמה בים שלא יוכל לטמא את קדושת עבודתנו ח"ו, אלא מחץ מתנים קמיו ומשנאיו מן יקומו, ות' תהיה ת' של אמת מתוקנת ביחוד שלך שבו ת' תחיה, וזה השם נפשנו בחיים ולא נתן למוט רגלנו, ת' תחיה בחיים ודאי, מצד א"א עץ החיים, ולא מצד של מטה עץ הדעת טוב ורע, ה' אל תאחר, לי

ועי' .
 בס' בית מאיר (סי' תקפג) שכי' טעם אחר למה שהולכים אל הנהר
 ברי"ה, שהוא ע"ד הפסוק (בשמואל א ז) וישאבו מים וישפכו לפני
 ה'. ומתרגם יונתן ושפיכו לבהון בתיובתא כמיא קדם ה'. ובפרשי'
 שם, שהוא לסימן הכנעה, כלומר, הרי אנו לפניך כמים הללו הנשפכים.
 ועי' ברד"ק שם. ע"כ. וזה מתאים עם ד' מהרי"ל הנ"ל, להשליך
 במצולות ים כל חטאתם, ואמירת פסוק זה ע"י הנהר, שהוא ענין
 תשובה. וא"כ גם ר"ה שחל בשבת הוא יום תשובה ותחנה. וכמ"ש
 המאירי במגן אבות (ענין כד עמוד קנה). עי' וע' בשו"ת עין
 אליעזר (חאו"ח סי' נא) סמך למנהג תשליך ברי"ה, מהכתוב בנהמיה
 (ח א) ויאספו כל העם אל הרחוב אשר לפני שער המים וכו' ביום
 הראשון לתודש השביעי. ע"כ. (והרה"ג הרי"ל מימון בספרו, "תולדות
 הגר"א" ח"א (עמוד צו) הביא מקור זה בשם הגר"א. אולם במעשה
 רב (סי' רב) כ' שהגר"א לא היה נהג לומר תשליך ברי"ה. ויש
 אומרים שהטעם לזה, ע"פ מ"ש בתוריות (יב). ת"ר אין מושחין את
 המלכים אלא על המעיין כדי שתמשך מלכותם, שנא' ויאמר המלך
 להם קחו עמכם מעבדי אדוניכם והורדתם אותו אל גיחון. וא"ל רב
 משרשיא לבניה כי גרסיתו גרסו על נהרא דמיא. דכי היכי דמשכן
 מיא משכן שמעתיכו. ע"ש. וכן אנו מבקשים לערות עלינו רוח ממרום
 וקבלת עול מלכותו עלינו תמשך כנהרות הללו.

:(ה) לנהר. כי בספה"ק
 שהוא לרמוז שיזכור לנו הקב"ה זכות העקידה
 דאיתא במדרש כשהלך אברהם אבינו ע"ה עם יצחק
 בנו לעקידה עשה השטן עצמו כמו נהר כדי לעכבו
 מהעקידה ועבר אברהם אבינו עליו השלום בנהר
 עד צוארו ואמר "הושיעני אלקים כי באו מים עד
 נפש" ועוד יש בזה טעם מפני שאנו ממליכים את
 הקב"ה עלינו והדרך היה למשוך את המלכים אצל
 הנהר לרמוז שתמשוך ממלכתו. ועוד שהוא ע"ש
 הפסוק וישאבו מים וישפכו לפני ד' (שמואל א'
 ז) ובת"י שם ושפיכו לבהון בתיובתא כמיא לפני
 ד'. ופי' רש"י ז"ל סימן הכנעה הרי אנו לפניך כמים
 הללו הנשפכין יע"ש:

11 (11) (12)

More regarding Torah study:

Rav Yehudah said in the name of Shmuel: - What is the meaning of that which is written: "וַיַּעַשׂ אָדָם כְּדָגֵי הַיָּם כְּרֶמֶשׂ לֹא-מֶשֶׁל בּוֹ" - You have made man like the fish of the sea, like creeping things without a ruler. - Why is man compared to the fish of the sea? - To teach you the following lesson: - Just as the fish of the sea as soon as they are lifted onto dry ground they perish, so it is with man - as soon as they separate themselves from the words of the Torah and from the mitzvos they perish.^[48]

12

מגן אברהם סימן תקפג ס"ק ה

ה הנהר - שיש בו דגים חיים (מנהגים ומט"מ) עסי' תצ"ז ס"ב אבל בכתבים כתוב נהר או באר וטוב אם הב מחוץ לעיר ויש לילך ביום ראשון אחר מנחה קודם שקיע' החמה ולו' פסוק מי אָל כמוך וגו' עכ"ל:

שאלות ותשובות ח"ה סי' כ"ז כ"ח מנחת אלעזר

18
MINKAS
ELAZAR

וכו' עכ"ל וננהלתי משתומם איך זרקו אגנים ניו"ט של ר"ה והיללו יו"ט ק"ו בטלול מוקפה, ודווקא לומר שהי' ציוס ז' דר"ה לעת ערנ כשנאלו לנהר הי' כבר מולאי יו"ט אחרי אלה"כ, וגם דווקא לומר שהי' ציוס י"ג מדות כיון שכ' שהי' נר"ה ונע"כ לומר אולי שהי' אז ננו הגא"ה ק מהר"ש וויטאל זי"ע ילד קטן וגם זה תמוה אם לא חככו לומר נמוקה גם זילדותו וגם מדוע לא נער זו אגני על טלול האגנים של מוקפה, וגם אם היו משליכין אגנים עליו נקל להורגה ולעבור על איסור דלו' דנעילת נשמה ציוס א' דר"ה (ואולי זרקו ללו דווקא כמ"ש אגנים שהיא ט"ס רק פרוין זרקו כמו שנוהגים ההמון נחשליך ונזה רגו להבריח הצפרדע) ואם נאמר כמ"ש אגנים לא יתכן כלל לומר על קדושי עליון מלאכי אלקים כמותם, גם מקטנתם, ועיו' נהקדמת סידור חמדת ישראל מה שהעתיקו משער הגלגולים גדולת נשמת מהר"ש וויטאל זי"ע מתולדתו. ע"כ יתכן לומר יותר מכל הדחוקים כנ"ל כי מ"ש נר"ה ללו דווקא ניו"ט (וכ' אגב שיטפ"י) אלא ציוס א' מעשי"ת ורל"י זה מלשונו שהי' דורש על המים "ציוס תשליך" שאין פי' להדגים מהו "ציוס תשליך" וי"ל שזהו ציוס י"ג מדות או משארי יוס א' מעשי"ת שהיו נוהגים בו לומר תשליך וקראוהו "יוס תשליך" לאשר אינו יו"ט רק מימי החול מעשי"ת. והוא פלאי ונוס הוא לפלא מ"ש שגלה נשמה א' לשמוע תורה ממרן מהר"ה ו"כ א"כ הי' בשמה קדושה ומדוע נתגלגלה נצפרדע שרץ המים טמא שזהו לעוגש כמנואר נספר הגלגולים הנס שתי' זאת מקודם לפעמים ותראה של אינו זדיק לפני שני אגנים יחד ולאי' א' יתדמה לו נצורת עוף או נר' אחת ולאי' השני יתדמה נפניו נאופן אחר עכ"ל סמ מ"מ עדיין קשה מדוע נגלה להם נצורת שרץ צפרדע וז"ע — ושמענו כעין זה מתלמידי הגה"ק מנרדיטשטו זי"ע נעל קדושה לוי מה שראו התגלות נצוגש בכרי ואמר להם כל א' כפי מה שראוי נתמונה זו הוא רואה והיינו כהג"ל ואכ"מ להאריך והי' יאריך מימינו ושנותינו, ויעזרינו נתיקון נפשנו. ובתיקון העולם נ"ב שנת נאולה וישועה נכ"י.

סימן כ"ח

כבוד הה"ג וכו' **דקנה** מה שרצה לדמות ולהתאיף סגרה חדשה ופשיטה היא לדעתה, ע"ד שכתבנו נמנחת אלעזר (ח"ג סי' ס') ע"ד הנרצה נספה"ע נמי שבעה נר מנוה תוך ימי העומר וביאר דומן הפיטור אינו מועיל לזמן החיוב כמו באכל מנה כשהוא שוטה שאין האכילה עולה לכשישתפה, וכעין מי שאינו מחוייב נדר אינו מולא הרבים י"ח הנס שמחוייב רק נדרצק נספה"ע ומקודם י"ג הי' ג"כ מחוייב מטעם חינוך מדרצק (כמו שביארנו שם מנחת"א) מ"מ הי' חרי דרצק דאינו מולא לחד דרצק עכ"ד, ודמיל כי עוכלא לדגא, דהרי נספה"ע כל יוס הוא מנוה נפ"ע כד' התוס' והרא"ש מונא נצ"י (סי' תפ"ט) דמטעם זה צריך לנרץ גם אם שכת והפסיק מעל"ע שלם לדעתם אלא שמתן המחנך הכריע כד' נה"ג שלא לנרץ נכה"ג והנס שצאולה"ח והיכל הנרצה על התומש (פ' אמור) הכריע כהפוסקים הכ"ל לנרץ מ"מ נוהגי' כד' המחנך שלא לנרץ (כששכת גם ציוס לנרץ) משום דספק נרכות להקל, אלא נאמת כל יוס הוא מנוה נפ"ע וגם החינוך הוא דרצק וכן הנרצה והס אמרו וכו' כמ"ש התוס' לענין נרצה דמור דרצק נליל שני דפסקו וכו' וכמו שביארנו שם וא"ל לכפול הדברים נועי' נש"ת לני תפארת סי' כ"ח.

ומה שחמה על דנרניו נמנח"א (ת"ד סי' כ"ה) שהשגנו על הג' אגני נר שהשיג על הה"ה הון עשיר על חשיות נצנועות שלא לעשות סוכה פי' נהון עשיר שלא ליישג זה ונאגני נר השיג וכו' דהפי' שלא לעשות הסוכה קודם התן ותמתי נדממת הפי' פשוט כהון עשיר דאם לעשות קודם התן וכמו עשה סוכה אינו עושה דמכין אותו עד שתלא נפשו

וע"ד המשלוח אם לא זדמן איש יר"ה הראוי לסמוך עליו שינהג בו כנבוד קדושת ס"ת נדרכו. לכאן הוטב לי ענתך שלא לתפרו נחמשה מקומות שלא יהי' אפי' חומש א' שלם אך עכ"ל עלה מורא נלצני נמ"ש שמשלוח מכתבים סתומים ונאחריות והיינו רעקאמענדירט והלא לפח גדול כזה וקשה נמשמשו (היינו נהא"ה ק' תינתו מעני' זית) יהי' אלס ניכר שאינו מכתבי' או אקטען של נייר ויפתחוהו לבודקו אודות מס הגבולים שצין הארצות (אלל) כידוע, וכאשר יפתחו וינדקו לכל הקבלות והלמות נפרט למתנות קטנות מעני' זית הנאים מכולליו מהתם להכא—ויש השג גדול פן יניחם לדרך ת"ו (גם שהיא נצור יריעות, נלתי נתפר גם חומש שלם), נעת נדיקתם והנחתם נמאגוזין הפתוחה שלהם הנעשית לזה נדיקת הסחורות, ע"כ תמחול כל לדרוש ולחקור היטב אלא הני דאר נביאש נטוח והיודעים מזה אם אין השג הכל תוכל לשלחו כן נאופן הו'.

והשי"ת ישמרו ויילגו, יסייענו ויעזרונו, נכל עניינו נמהרה ניימינו, ועל אמונתך ואחריותך אני סומך צעה"י. ז"ל אין הזמן מספיק להאריך והשי"ת את שנותינו יאריך נטוב וננעימים וסכה נקרוו לניצנצנ"ט, ידידותו"ט צאהנה.

סימן כ"ז

כבוד יד"כ הה"ג הקו"נ וכו'

מ"ש ע"ד תשליך נר"ה הנה טעם מנהג אבותינו הקדושים זי"ע ומנהגינו אחרים הוא נצור כפשוטו כיון שאי אפשר מפני שמאריכין נתפלה עד קרוב ללילה והוא על הרוב אחר שקיעה"ת נמנר התפלה עם מנחה יחד ע"כ נזמן הלו עד לאה"כ מקדשים וטועמים מעט (וציוס ז' דר"ה ממהרים ליבש נסעודה ולהתחיל נצרכת המולא קודם הלילה כדי שיוכלו להאריך נסעודה נלילה להוסיף מחול על הקודש) ואלא זקני הגה"ק נעל נני ישכר זי"ע שמעתי מהזקנים שציוס א' דר"ה הי' מתפללים יחדיו מוסף ומנחה ומעריב של ליל ז' מפני כשנמרו תפלת המנחה הי' כבר לאה"כ וע"כ נצרו את יוס י"ג מדות שנקרא כן נפי העולם מפני הפזמון הנורא של י"ג מדות (אזכרה אלקים וזהמי') שאומרים אלו (וכ' נמדרש פנחס להה"ק מהר"פ מקארען זי"ע כי זהו הפזמון ר"ת אמת"י וחיברה אותו השכינה הק' כניכול חותמו של הקנ"ה אמת"י והתוס' נר"ת אמת"י. ולפי"ז הוא כמו נרדך שאמר שפיתקא נפל מן שמיא כמנואר נראשונים) וע"כ אומרים אז תשליך מי כמוד שהוא ג"כ מכוון כנגד הי"ג מדות כמנואר נסידור, והוא כנראה טעמם של הרצה נדיקים זי"ע שנהגו לומר תשליך ציוס י"ג מדות ויש מהם שהאריכו נתפלה עד סמוך לערב נר"ה כנ". אמנם כמדומי יש גם אותן שלא האריכו נר"ה נתפלה רק עד ג' שעות אחרי ההרים נערך והי' די שהות ציוס לומר תשליך ואעפי"כ אמרו רק ציוס י"ג מדות ונע"כ מטעם הו'. אמנם ע"ד שאלתך לאשר הורגלת מימי נעורייך עד הנה להיות נספה"ק נר"ה עם (להנחל"ח) אינד הגאון זללה"ה ואחרת אח"כ נציתכם תשליך ציוס י"ג מדות ועכשיו שנתמנת למו"ט לרב אגד"ק וכו' ומוכרח אתה להיות נציתך נר"ה הנה דעתי ועתי לאשר כל הקהל הולכים ציוס א' דר"ה ע"כ אל תפרוש מן הנצור והן אל כניר לא יתאם ויקבל תפלותינו לרחמים ולרצון תחל שנה ונרכותי מעתה ועד עולם.

אמנם אזכיר פליאה נשגנה מה שראיתי נשער רה"ק נשער הו' מח' שערים (דרוש ג') וה"ל אמר שמואל זכרנו ציוס ר"ה א' שהי' מורי אגא (מהר"ו זי"ע) דורש על המים ציוס תשליך ראינו צפרדע א' נאה נצור כנגדו והתחלנו להשליך עליו אגנים להשליכה"ו ואנא מארי ז"ל הי' עיניו סגורות ודורש נצורה כדרכו, ומקול הפנפוף צפרדע פחה עיניו ונער ננו ואמר לנו שהיתה נשמה א' נאה לשמוע תורתו ונאה מלוצת נצפרדע א' ולכנודה התחיל לדרוש

ד נזקקין : לילך אחר מנחה (ה) לנהר או (ו) באר וקורין (ז) הליכת פשליך על שם שאומר שם הפתוב ותשליך במצולות ים כו' (מיכה ז, ט). וזה סדרו הולכין לנהר

שמחויץ לעיר : שיש בו (ח) דגים חיים. ואם אין שם, הולכין לנהר סתם או באר. וטוב אם הם מחויץ לעיר. ויש לילך אחר מנחה קדם שקיעת החמה ואומרים שמה הפסוקים מי אל כמוך כו' (שם) פכתוב בסדורים, ונזקקים לילך אף אם כבר שקעה החמה עד הלילה = ומנערים שם (ט) שולי הבגדים, והוא לרמוז בעלמא לתן לב להשליך החטאים ולחפש ולחקור דרכים מן היום ההוא והלאה שיהיו בגדיו לבנים ונקיים מכל חטא :

ה אף אם חל יום ראשון בשבת, (י) אין מבטלים סדר זה (ב) (ענין בשאלות והשבות שבות יעקב חלק ג י) אף צריך לנהר יא שלא ישאו אצלם שום דבר חוץ לערוב. ואף אם חל בחל והולכין לנהר שיש בו דגים, לא יקחו עמם פת או דבר אחר לזרק לדגים, פמבאר בהלכות יום טוב סימן תצ"ו. וגם כשהולכין מחויץ לעיר שיהא פרמלית אין לשא עמו מה שאין בו צרך קלל אף שחל בחל. ואם הוא בעיר, אף על פי שהוא חוץ לערוב [ב] מותר לשאת עמו, שאין ערוב ליום טוב :

ו אין הולכין רק ביום הראשון של ראש השנה י. ואם לא היה אפשר לילך ביום ראשון. הולכין ביום שני. (יא) יי ויש מקומות נזקקים שאם חל בשבת יום ראשון, הולכים ביום שני :

ז אף על פי שנהגו לילך אחר מנחה, מכל מקום, אם משער בעצמו שאחר מנחה לא יהיה לו פנאי ללכת, ללך קדם מנחה. וכן פשוטים לילך לנהר שהוא מחויץ לעיר והעיר דלתותיו נעולים בלילה, יכולים לילך [ג] קדם מנחה :

(15) ק"צ נר ע"ד

(10) ספר קצור שו"ע סימן קכט - הלכות ראש השנה (כא) לאחר תפלת מנחה, הולכין אל הנהר (לזכור זכות העקדה. דאיתא במדרש כשהלך אברהם אבינו עם יצחק בנו לעקדה עשה השטן את עצמו כמו נהר לעכו ועבר אע"ה בנהר עד צוארו ואמר הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש. ועוד יש טעם, מפני שאנו ממליכין היום את הקב"ה עלינו, והדרך הוא למשוח את המלכים אצל הנהר לרמז שתמשך מלכותו). וטוב שיהיה מחויץ לעיר, ויש בו דגים (לזכר שאנו משולים כדגים חיים הללו שנאחזים במצודה, כך אנו נאחזים במצודת המות והדין, ומתוך כך נהרהר יותר בתשובה. עוד טעם, לסימן שלא ישלוט בנו עין הרע כמו בדגים ונפרה ונרבה כדגים. וי"א הטעם כי לדגים אין גבינים ועיניהם פקוחות תמיד כדי לעורר עינא פקיחא דלעילא). ואם אין שם נהר שיש בו דגים, הולכין לנהר אחר או לבאר, ואומרים הפסוקים מי אל כמוך כו' ככתוב בסדורים סדר תשליך, ומנערים שולי הבגדים, והוא לרמז בעלמא ליתן לב להשליך את החטאים ולחפש ולחקור דרכיו מהיום והלאה שיהיו בגדיו לבנים ונקיים מכל חטא. אם חל יום ראשון בשבת הולכין ביום שני :

(16) זכור באוה"ק

ערוך השולחן אורח חיים סימן תקפג סע"ד ד

יש נזקקים שלא לישן ביום א' דר"ה ביום ע"פ הירושלמי והאריז"ל אמר דאחר חצות ואחרי התקיעות יכולים לישן ויושב ובטל כישן דמי ויש נזקקים לילך ביום א' דר"ה אל הנהר ולאמר פסוקים ותשליך במצולות ים כל חטאתינו וקורין לזה תשליך ויחזירו שלא ילכו נשים ובמקומות שהולכות מוטב שאנשי לא ילכו כלל דבלא"ה יש מתרעמים על זה בזמן הזה ורבים נמנעים מזה מפני טעם הידוע להם ונכון הוא

(ו) **במנהג** ההמונים כשהולכין לתשליך שמשליכין פת לחם לנהר אל הדגים, ומנהג זה הובא עוד במהרי"ל וכתב דמנהג גרוע הוא זו"ל, כשהולכין אל הנהרות בזיו"ט אל יוליכו עמהם שום מזון כדי לזרוק אל הדגים שבנהרות להראות להם ולשמוח בהן, דאית ביה חילול יו"ט משום דמוקצים הם לישראל משום דמחוסרין זידיה, ואין מאכילין בזיו"ט אלא לדבר הראוי לו ע"כ, (הו"ד בא"ר מחמת השקל ומטה אפרים), והנה מהמהרי"ל נראה דהמונים שעשו כן לא היה להם שום טעם ויסוד רק "להראות להם ולשמוח בהן", וא"כ אפילו במקום שליכא איסור (כגון ההולכין לתשליך ביום י"ג מדות) אין טעם לנהוג כן, אמנם בס' יד יוסף סימן שכ"ד ובקצה המטה סימן תקנ"ח ס"ק י"א כתבו ליישב מנהג ההמונים עפ"י מה שכתב בחוס' שבת בסימן שכ"ד לקיים המנהג מה שמשליכין בשבת שירה חטים לפני העופות (דהמג"א שם כתב דאינו נכון משום דאין מזונותם עליך) דכיון דנהגו כן לשם מזה דמרגל צדדיהם שהעופות אמרו שירה על היס לכן אין להקפיד בכך, וכמו כן בנידון דידן מה שנהגין בתשליך לזרוק מזון לפני הדגים אין להקפיד בכך ע"ש, ודבריהם צריכים ביאור, דלתשליך בשבת שירה חטים לפני העופות מנינו שיש בזה ענין, כדכתב בחוס' שבת וגם הביאו בספה"ק כמה טעמים למנהג זה (עיין מש"כ בסימן שכ"ד), אבל בתשליך לא מנינו שיהא ענין בזה, ואדרבה במהרי"ל כתב דלא עשו כן אלא משום שמחה כו"ל.

ואולי יש לומר דהענין בזה הוא, דהרי הובא במג"א שילך לנהר שיש בו דגים חיים, והטעם מצואר במטה משה סימן תת"ך דאנו נמשלים כדגים חיים הללו שנחתו פחאום במלודה ואומר אגב זה תשוב תרחמנו, וא"כ י"ל דמשום הכי זורקין מזון להדגים דכשם שאנו מרחמים על הדגים הללו שנחתו במלודה פחאום כך תשוב תרחמנו, וכעין זה מנינו בסימן תר"ה גבי כפרות שזרקין בני מעיהם על הגגות מקום שהעופות יכולין לקחת משם, וכתב בט"ז שם הטעם כי ראוי לרחם על הצריות שירחמו עליו מן השמים, ובב"מ הובא שם בשם החשב"ץ סימן זה יהא מסור בידך כל הימים שאתה מרחם על הצירך יש לך מרחמים ולאו דוקא הצירך אלא

אפילו שאר בריות כדכתיב ורחמיו על כל מעשיו ומעשה ברבי דהשוכר את הפועלים יוכית, ועיין כף החיים אות ל"ד שם, ובלקט יושר (מנהגי התרה"ד דף 140) כתב וזכרני שאמר שצריך ליתן לבהמתו לאכול ביוה"כ כל זרקה, דצריך לרחם על בהמתו כדי שירחמו עליו, וכן הובא כזאת בטעמי המנהגים אות תשכ"ד בקו"א בשם ס' אזור אליהו פ' וישלח שכתב ששמע בשם צדיק אחד שתמיד בר"ה ויוה"כ הלך לרפת בקר וסוקים ליתן להם מספוא, וזוה כשם שהוא מרחם על הבריות כך ירחם עליו הקב"ה.